

Temaplan for kulturminner 2017-2028

NARVIK
KOMMUNE

Vedtatt i Narvik bystyre 2. februar 2017

Innholdsfortegnelse

LOVGRUNNLAG OG PLANER	4
KULTURMINNEPLAN VEDTATT 2011	4
DEFINISJONER:	4
NARVIKHALVØYA	5
KULTURMILJØ AVSATT TIL BEVARINGSVERDIG BYSTRUKTUR (HENSYNSONE FOR BEVARING AV KULTURMILJØ OG KULTURMINNER, SE OGSÅ TABELL 1, SIDE 18- 19).	7
KRIGSMINNER	9
SAMISKE KULTURMINNER	11
KULTURLANDSKAP	13
BESKRIVELSE TIL KART	17
KART MED LOKALISERING AV DE ULIKE KULTURMINNER PÅ NARVIKHALVØYA MED FARGEKODE FOR ULIKE VERNETYPEN.	28
VEDLEGG	29
OMRÅDER SOM ER VEDTAKSFREDET AV RIKSANTIKVAREN. BEBYGGELSE – INFRASTRUKTUR:	29
NARVIK KOMMUNE: EKSEMPLER PÅ VERNEVERDIGE KULTURMINNER.....	30
KIRKESTEDER I NARVIK KOMMUNE SOM ER OPPFØRT I ASKELADDEN	33

BERGKUNST	34
KULTURMINNER UNDER VANN	35
VERNESTATUS	39

Innledning

Å ta vare på kulturarven er en investering for framtiden. Kulturminnene forteller om levd liv gjennom tidene, er kilder til vår felles historie og skaper tilhørighet i små og større fellesskap. Kulturminnevern kan legge grunnlag for næringsutvikling, turisme og vekst. Kulturminner er ikke en fornybar ressurs og skal forvaltes som en del av en bærekraftig utvikling.

Narvik kommunes visjon er å være en JA-kommune og en inkluderende møteplass som regionsenter og naturlig knutepunkt for Nord-Norge. Vi tror at en god og inkluderende møteplass må ha en tydelig historisk identitet med basis i autentiske bygningsmiljø, grønne arealer og et bredt utvalg av kulturminner som viser alles historie.

De gjeldende nasjonale målene for kulturminneforvaltningen er at mangfoldet av kulturminner og kulturmiljø skal tas vare på som bruksressurser og som grunnlag for kunnskap, opplevelse og verdiskapning. Et representativt utvalg av kulturminner og kulturmiljøer skal tas vare på i et langsiktig perspektiv. I dette ligger forståelsen av at vi ikke kan ta vare på alt, men at vi må velge. Dagens og morgendagens mennesker må også få

anledning til å sette sitt preg på omgivelsene og speile de verdier dette samfunnet har. Det er viktig at både fortid, nåtid og framtid ses samlet slik at utformingen av våre fysiske omgivelser tar inn alle disse aspektene. Det betyr at vi må klare å kombinere samfunnsutvikling og god kulturminneforvaltning – trekke opp grenser mellom akseptable og ikke-akseptable endringer. Målet er å bevare et representativt utvalg av kulturminner som belyser historien til kommunen. I temaplanen er det lagt følgende vurdering til grunn når man skal vurdere kulturminner, kulturmiljø og kulturlandskap:

Representativitet og sjeldenhet. Kulturminner kan være bevaringsverdige både hvis de er sjeldne og hvis de er representative for en stilart, en periode, et sosialt lag eller en funksjon. Å ta vare på sammenhenger gir mer kunnskap, helhetlig forståelse og opplevelse enn bevaring av enkeltelementer. Sammenhengende bygningsmiljøer kan for eksempel gi kunnskap, som enkeltbygg, ikke ville ha gjort alene. Slik kunnskap kan føre til spesielle hensyn, angitt i egne retningslinjer eller bestemmelser. Plan- og bygningslovens § 11-8, c gir mulighet til å avsette slike områder med tanke på blant annet bevaring av naturmiljø eller kulturmiljø. Mens fredning etter kulturminneloven blir brukt for å sikre kulturminner eller -miljø av nasjonal verdi, kan regulering til hensynssone brukes for å verne objekter og områder som er verdifulle lokalt og regionalt.

Opplevelsesverdier:

Arkitektonisk, kunstnerisk og håndverksmessig kvalitet gir kulturminnet verdi. Samfunns- eller sosialhistorisk verdi kan være bygg og anlegg som huser offentlige institusjoner, næringsbygg, menigheter, organisasjoner eller sosial boligbygging. Historiske hendelser, symbolske eller identitetsskapende verdier kan være viktige enten lokalt, for enkelte miljøer eller for et helt folk. Konkrete hendelser, personer eller tradisjoner knyttet til et kulturminne eller et mye brukt område. Kulturminnets egenverdi er av stor verdi for trivsel og gode opplevelser.

Bruksverdier, fysisk tilstand og vedlikehold.

Er kulturminnet i en slik tilstand at det kan bevares? Kan en velge mellom likeverdige objekter eller miljøer, er det rimelig å velge det som er best bevart. Økonomi, bruksverdi og økologi. Når en vurderer kulturminner og kulturmiljøer som bruksressurs, bør også økonomien i å benytte eksisterende bygninger fremfor å bygge nytt vektlegges, samt miljøulempen ved rivning.

Ansvarsfordeling

Riksantikvaren sorterer under Klima- og Miljøverndepartementet og har det nasjonale faglige ansvaret for kulturminnevernet. Riksantikvaren har ansvar for å gripe inn dersom kulturminner av nasjonal betydning er truet. Riksantikvaren har ansvar for miljøovervåkningsprogrammet SEFRAK.

Nordland Fylkeskommune har ansvar for kulturminner. Fylkeskommunen er regional myndighet og forvalter statlig ansvar gjennom delegerte oppgaver fra Riksantikvaren. Fylkeskommunen fører tilsyn med fredete kulturminner og er avgjørelsesmyndighet i flere saker som angår kulturminner i Narvik. Fylkeskommunen kan foreta midlertidig fredning. Museene har ansvar for innsamling, restaurering og formidling av gjenstander, og for dokumentasjon av immateriell kulturarv.

Narvik kommune har en nøkkelrolle når det gjelder å sikre kulturminner i egen kommune. Gjennom areal- og samfunnsplanlegging er plan- og bygningsloven det viktigste virkemiddelet. Kommunen har et spesielt ansvar for kulturminner av lokal verdi, og kan selv velge å sikre kulturminner som er viktige for lokalsamfunnet, selv om de ikke vurderes å ha regional eller nasjonal verdi. Ved at viktige kulturminner «settes på kartet» skal kommunen kontrollere at verneverdige og fredede kulturminner ikke blir revet eller forandret uten at fagmyndighetene har hatt mulighetene til å uttale seg. Kommunen skal også passe på at ikke kulturminnenes omgivelser blir ødelagt og at man ikke bygger for nær et forminne. Ny bebyggelse bør harmonerer med eldre verneverdige bygningsmiljøer. En av de viktigste oppgavene kommunen har er å formidle og legge til rette for opplevelser av kulturminner i kommunen. Kommunen har også ansvar for forvaltning av nyere tids kulturminner som ikke er fredet og for

eventuelle fredete og verneverdige bygg i kommunens eie.

Eiers ansvar

De fleste kulturminner er i privat eie. Eiernes vilje, kompetanse, økonomi og erfaring er avgjørende for at kulturminnet og kulturmiljøet skal bli ivaretatt og brukt på en bærekraftig måte. Det er offentlige og private støtteordninger som kan bidra faglig og økonomisk i dette arbeidet, men ansvaret for bevaring, riktig restaurering og hovedfinansieringen ligger på de som eier kulturminnene. Det er et stort og viktig samfunnsansvar.

Frivillige organisasjoners rolle

Mange frivillige organisasjoner og velforeninger tar ansvar for kulturminner ved å øve press i kulturminnesaker, og engasjere seg for bevaring i enkeltsaker. Flere organisasjoner tar også på seg skjøtsel, skilting, dokumentasjon eller andre formidlings-, innsamlings- og sikringstiltak.

Tilrettelegging og bruk av kulturminner er det viktigste premisset for å oppleve tilhørighet og eierskap til kulturminner. Det er først når kulturminnene oppleves som viktige at vi kan snakke om kulturminner som identitetsskapende element. Ved å innhente, skape og formidle kunnskap om kulturarven, vil vi øke forståelsen for dens betydning i samfunnet. Uten formidling vil forståelsen, bruken, opplevelsen og kunnskapsoverføringen av kulturminner begrenses. God

formidling vil bidra til identitet, trivsel og tilhørighet, kunnskap, verdiskapning og næringsutvikling. Kulturminnene må ha som mål å nå flest mulig – og inkludere alle. Den må gjøres praktisk, muntlig og skriftlig tilgjengelig gjennom ulike kanaler. De vanligste formidlingskanalene er:

- **Skriftlig formidling:** Bygdebøker, arkivmateriale, avisinnlegg, omtale og temabøker, kart og bilder, oppgaver på skolen og på kulturstier.
- **Internett:** Skriftlig og muntlig formidling på nettet. Digitale registre og databaser. Den offentlige databasen for kulturminner: kulturminnesok.no, (Riksantikvaren) og www.miljostatus.no. Hjemmesider, diskusjonsfora og bildearkiv, nettbasert kart med GPS-koordinater
- **Muntlig formidling:** Forestillinger, spel, omvisninger, vandringer, foredrag, kåserier, lydbåndopptak, radio- og TV-opptak.
- **Fysisk tilrettelegging av kulturminner:** Skilting, tilrettelegging med benker og parkering. Kulturstier. Utstillinger. Ta i et «Tak»- Norsk Kulturarvs årlige prosjekt.
- **Tiltak for å gjøre kulturminner tilgjengelig for funksjonshemmede.** Det må være et mål å legge til rette for at flere kulturminner og kulturmiljøer er tilgjengelig for alle gjennom universell utforming, samtidig som man holder en høy vernefaglig etisk standard.

- **Formidling av kulturminner til eldre:** Den kulturelle Spaserstokken.
- **Formidling av kulturminner til barn og unge.** Tilrettelegge for skoleprosjekter utenfor den kulturelle skolesekken.

Lovgrunnlag og planer

Plan- og bygningsloven og kulturminneloven er de viktigste lovverkene innenfor bevaring av kulturminner. Samiske kulturminner er automatisk fredet når de er eldre enn 100 år. For kulturminner som er yngre, må det fattes vedtak om fredning.

Fylkesplan for Nordland 2013-2015, samt Narvik kommunes øvrige planverk ligger til grunn for planen.

I kommuneplanens samfunnsdel vedtatt juni 2015 har man følgende strategier:

- Skal legge til rette for formidling og ivaretagelse av Narvik kommunes historie og krigshistorie.
- Skal legge til rette for utvikling av kulturnæringer

Fylkesplan for Nordland 2013-2015, samt Narvik kommunes øvrige planverk ligger til grunn for planen.

Kulturminneplan vedtatt 2011

Gjeldende kulturminneplan fra 2011 tar i all hovedsak for seg eksisterende vernede enkeltbygninger og miljø på Narvikhalvøya, samt en oppdatering av Riksantikvarens nylige gjennomførte registreringer. Formålet til planen handler først og fremst om nyere kulturminner som er kommunens ansvar å legge rammer for. Den omfatter i all hovedsak ikke de fredete kulturminnene som blir forvaltet av Riksantikvaren og fylkeskommunen. Der fredete kulturminner er tatt med, er de enten i kommunens eie eller med tanke på formidling av dem. Planen gav tydelige rammer for bevaring av kulturmiljøer, kulturlandskap og verneverdige bygg i Narvik gjennom virkemidler i Plan- og bygningsloven. Bygg og anlegg oppført etter 1980 var ikke vurdert i 2011.

Temaplanen har fulgt samme planprosess og organisering som kommuneplanens arealdel. Innspill har kommet gjennom dialogmøter med kommunens innbygger, deltagelse fra Krigsminnemuseet, og skriftlige kilder.

Temaplan for kulturminner følges opp av bestemmelser og hensynsoner i kommuneplanens arealdel, og denne planen må derfor sees i sammenheng med kommuneplanens arealdel.

Definisjoner:

Kulturminner: Alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til. I sentrum er ofte de fleste kulturminner knyttet til bygninger og byggverk, så bygningsvernet blir viktig.

Kulturmiljøer: Områder hvor kulturminner inngår som en del av en større helhet. Det kan være et bygningsmiljø eller et kulturlandskap. Kulturmiljøer/kulturlandskap kan fredes ved enkeltvedtak etter kulturminneloven.

Kulturlandskap: Landskap påvirket av ulike typer menneskelig virksomhet. Eksempler: "landbrukets kulturlandskap", industriområder, gamle tyske anlegg/kystfort, osv.

SEFRAK: Et landsdekkende register over eldre bygninger og andre kulturminner i Norge. Navnet er en forkortelse for SEkretariatet For Registrering Av faste Kulturminner, som var navnet på den institusjonen som påbegynte arbeidet med registeret. Det at et hus er registrert i SEFRAK gir det ikke automatisk vernestatus, og legger heller ikke spesifikke restriksjoner på hva som kan gjøres med det.

NB!-registeret: Dette er en database over byer og tettsteder i Norge med historisk viktige kulturmiljøer. Områder i 75 norske byer er med i registeret, som skildrer norsk byhistorie gjennom opp til 1200 år. NB!-registeret skal i første rekke være et verktøy for kulturminne- og

planforvaltningen på nasjonalt, regionalt og kommunalt nivå. Databasen vil også kunne være nyttig for aktører innen eiendomsnæringen som trenger informasjon om kulturminneverdier i bydeler der de planlegger aktivitet.

Askeladden: Dette er Riksantikvarens offisielle database over fredete kulturminner og kulturmiljøer i Norge. Askeladden inneholder data om kulturminner og kulturmiljøer som er fredet etter kulturminneloven, vernet etter plan- og bygningsloven, eller kulturminnefaglig vurdert som verneverdige.

Basen omfatter arkeologiske kulturminner som er automatisk fredet, eller som krever videre undersøkelser før fredningsstatus kan fastsettes (uavklart vernestatus), nyere tids kulturminner som er fredet, midlertidig fredet, vernet etter plan- og bygningsloven eller ansett som verneverdige. Med «nyere tids kulturminner» menes etterreformatoriske (etter 1537) bygg, anlegg og kirker.

Narvikhalvøya

Byens tilblivelse var et svensk/norsk samarbeidsprosjekt. Bakgrunn for bydannelsen finner vi i de store svenske malmforekomstene rundt Kiruna. Valget av utskipningshavn for malmen var på svensk side Luleå ved Bottenvika (tilfrosset mange av årets måneder) og ved den isfrie Ofotfjorden. Av flere alternativer ble Narvikbukta valgt. Et engelsk selskap "The

Northern of European Railway Co. Ltd", stiftet i London i juli 1883, skulle bygge banen. Man skulle bygge den fra hver sin side, fra Gällivare på svensk og Narvik på norsk side. Arbeidet på norsk side startet i 1885, og i 1886 fikk endestasjonen navnet Victoriahavn – etter den svensk/norske kronprinsesse og den engelske dronning. Etter at banen var ført noen kilometer mot riksgrensen fra Narvik, gikk det engelske selskapet konkurs i 1889.

I 1898 gjenopptok Norges Statsbaner byggingen av Ofotbanen. Og den byen som vokste frem i anleggstiden 1898 – 1903 var skapt av jernbanen og Bolaget (LKAB). Disse to dannet det økonomiske grunnlaget for stedet, og etter hvert som byen vokste, ble den en tredje part i dette samvirke. Hele Narviks historie og utvikling er preget av dette trekantforholdet; av innbyrdes motsetninger og felles mål. Da jernbanen og malmkaia la beslag på de nedre delene fra Framnesodden til Narvikbukta, ble byen lagt på de høyere partiene rundt Oscarsborg og Frydenlund.

Reguleringsplanen, som var ferdig sommeren 1899, førte til byggeboom de første årene, og fortsatte i noe langsommere tempo i 1902-03. Hovedgater og sideveier tok etter hvert form, men særlig de bratte tverrgatene på Oscarsborg kunne være en utfordring for trafikantene.

Årene frem mot 1. verdenskrig ble nok vanskeligere enn mange hadde trodd. Alle var klar over at et tilbakeslag ville komme etter at banen var fullført og nybyggertidens pengeforbruk skulle

"normaliseres". I tillegg kom at variasjon i verdenshandelen influerte ikke bare på malmprisen, men også på industri, sjøfart og handel. Nedgangstiden førte til at byen måtte se etter andre næringsveier enn malmtransport og skipstrafikk, og tvang dermed frem løsninger på fellesoppgaver som kommunikasjon, kraftforsyning m.m. Denne depresjonsperioden strekker seg fra 1903 til 1909, men etterfølges så av en oppgangstid frem til 1914.

Figur 1: Kolflaathgården. Google map.

De to bydelene Oscarsborg og Frydenlund er skilt fra hverandre med sporområde og vanskeliggjorde i sin tid en hensiktsmessig regulering av byen. Spørsmålet om omregulering ble tatt opp på begynnelsen av 1920-årene, og i 1924 fikk professor Sverre Pedersen ved NTH, Trondheim, i oppdrag å utarbeide ny plan for byen. Planforslaget som forelå i juli 1926, ble vedtatt i september samme år. Høsten 1925 hadde man vedtatt å bygge ny bro over sporområdet, og den nye broen ble

åpnet i september 1928. Den nye tverraksen i bybildet hadde da også vært utgangspunkt for Sverre Pedersen da han høsten 1924 holdt foredrag om byregulering, hvor han mente det rundt broen måtte være mulig å skape et vakkert og hensiktsmessig bysentrum. Torget, som ligger i enden av aksen på Oscarsborgsiden, ble rustet opp med nytt belegg og ny torghall som fondmotiv. Anlegget sto ferdig høsten 1930. Med utgangspunkt i broen og torget ble så reguleringen skrittvis gjennomført.

På begynnelsen av 1930-årene ble det ført opp en del bygg, men konjunktursvikt førte til stans i byggevirksomheten frem til 1935. Oppgang medførte nytt liv i byggebransjen og sist på trettitallet ble det bygget en rekke bolighus, det kom store utvidelser ved Grand hotell og Meieriet, og nybygg som Hotell Royal, havnebygget og kjølelageret. Av viktige offentlige bygninger sto kirken ferdig i 1925, brannstasjonen i 1933 og sykehuset, som var bygget i 1920, fikk et moderne tilbygg som sto ferdig i 1938. Flere andre store prosjekter var også i startfasen, men så kom krigen.

Narvik ble besatt 9. april 1940, befridd av norske, franske, engelske og polske tropper 28. mai og på ny okkupert fra 9. juni. Etter gjenerobringen i mai kom så tyskerne tilbake med 23 fly den 2. juni og bombet byen systematisk.

Allerede høsten 1940 startet man arbeidet med ny reguleringsplan for byen. Arbeidet ble utført av Brente Steders Regulering (BSR). Som leder for

BSR under krigen hadde Sverre Pedersen hovedansvaret for å utarbeide nye reguleringsplaner for alle byer og tettsteder som ble ødelagt under kampene i 1940. Han fikk derfor stor betydning for utviklingen av en rekke norske steder, bl.a. Narvik. Den nye planen for Narvik bygget naturlig nok i hovedsak på Pedersens plan av 1926. Men bombingene fikk som resultat at man kunne gjennomføre mer radikale og rasjonelle tiltak enn det som inntil da hadde vært mulig.

Figur 2: Kongens gate: Typisk gjenreisningsarkitektur. Google map.

I 1928 var det bygget ny bro mellom Oscarsborg og Frydenlund. På Oscarsborg lå byens sentrum og forretningsområde, mens Frydenlund helt fra byens grunnleggelse hadde bestått av små trehus med forretninger, håndverksbedrifter og leiligheter. Etter krigen endret dette bildet seg. Frem mot 1960 ble en rekke små trehus sanert til fordel for nye betongbygg tett i tett, bl.a. sto Narvik Boligbyggelag for mesteparten av nybyggene langs Frydenlundsgata. Den største forandringen

strukturmessig var byggingen av Domus som sto ferdig i 1976, da man sanerte et helt kvartal. I tillegg ble flere skoler, Idrettens hus, samt sykehus og sanatorium lokalisert til Frydenlund. Narviks utvikling fra en klynge med hus i Narvikbukta til en by, var styrt av planlegging fra første stund. Først gjennom major M. Widerøes plan fra 1899, videre gjennom Sverre Pedersens plan fra 1926, og så BSR i 1941. Det store skille går naturlig nok ved brannen i 1940, hvor store deler av sentrum ble utradert. De nye bygningene som ble oppført ble til å begynne med oppført i tråd med BSRs gjenreisningsarkitektur. Denne ble på en måte en tilbakevending til det nasjonale, etter funksjonalismens sterke innflytelse i 1930-årene. Men utover på 1950-tallet skiftet idealene, og den byen som da utviklet seg fikk preg av disse skiftningene. Nye Narvik ble en moderne by med mange ansikter, byens rådhus nord for Brugata er eksempel på bruddet med gjenreisnings-bebyggelsens idealer.

Figur 3: Rådhuset og torghallen. Google map.

LKAB, som i 1940 også hadde hatt betydelig skader på hele utskipningsanlegget, lager- og verkstedbygninger, sporområde, ledningsnett og materiell, benyttet nå mulighetene for å bygge nye anlegg og rasjonalisere driften. Ny malmkai ble nå utstyrt med transportbånd med direkte føringer til skipene, noe som økte lastekapasiteten betydelig. Mellomlagring av malm foregikk nå stort sett på Demag-området. Etter hvert nøt byen godt av den internasjonale høykonjunkturen og dermed også inntektene fra LKAB. Nedbemanningen i hjørnesteinsbedriftene LKAB og NSB rammet byen på 1970- og 80-tallet.

Bybranner

Norge var utsatt for en rekke bybranner under andre verdenskrig. I Narvik var det harde kamper i 1940, og byen ble utsatt for mange angrep fra sjø, luft og land. Angrepene førte til flere branner og store ødeleggelser av NSB og LKABs installasjoner, samt en rekke skip. I de etterfølgende kamper mellom allierte og tyskerne, ble nedre del av Oscarsborg utsatt for en voldsom bybrann 2. juni. Nesten hele bebyggelsen i nedre del av Kongens og Dronningens gate samt deler av Håreks gate brant. Dronningens gate 52 ble sprengt for å stanse brannen.

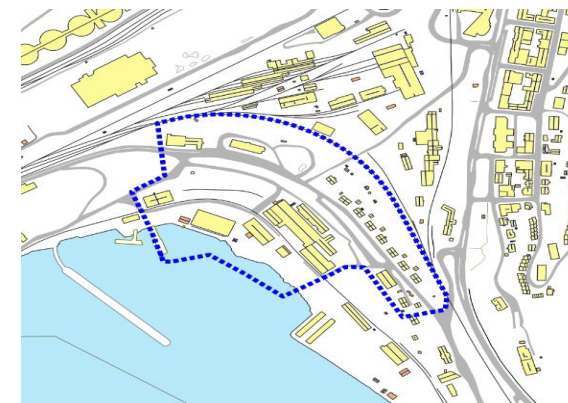
Figur 4: Bebyggelse Oscarsborg etter bombeangrep i juni 1940.

Dagens tilstand

Fra begynnelsen av 1990-årene har byen vært gjennom en omfattende næringsmessig omstilling. Store nedbemanninger i NSB og LKAB førte til at kommunen fra 1995 fikk status som omstillingskommune. Frem til i dag har hovedfokus i dette arbeidet vært å utvikle kommunens naturlige knutepunkt og konkurransefortrinn, noe som er nedfelt i kommuneplanens samfunnsdel 2014 - 2025. Gjennom det arbeidet som er gjort frem til i dag, har kommunen et mer robust næringsliv som ikke er så avhengig av enkeltbedrifter.

Kulturmiljø avsatt til bevaringsverdig bystruktur (Hensynsone for bevaring av kulturmiljø og kulturminner, se også tabell 1, side 18- 19).

1. Industriområdet NSB og LKAB

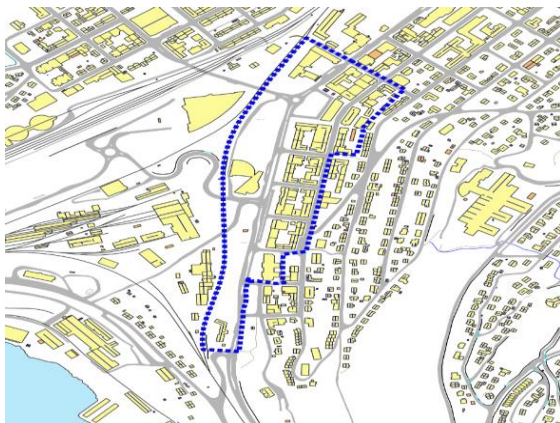

Figur 5: Nedre del av «Trekantområdet»

Nedre del av «Trekantområdet» (avgrenset med blå prikker figur 3) ved Narvik havn er dominert av bygninger og anlegg til de to bedriftene, NSB og LKAB, som la grunnlaget for byen. Bygningssmiljøet omfatter bl.a. opprinnelige lagerhus, smie, kompressorstasjon, lokomotiv- og vognverksteder, administrasjonsbygg, samt funksjonærboliger for LKAB. Nedre del av "Trekantområdet" er i dag et transformasjons- og utviklingsområde. Flere av bygningene er regulert til bevaring. Industribygningene fra begynnelsen av 1900-tallet, de fleste i pusset tegl, representerer tidstypisk industriarkitektur. Funksjonærboligene

består av 7 like vertikaldelte tomannsboliger som ligger på rekke langs Havnegata. Disse ble bygget rundt 1920, og er godt bevarte og representative funksjonærboliger i tidstypisk nyklassisistisk stil.

2. Sentrum

Figur 6: Gjenreisningsbebyggelse

Gjenreisningsbebyggelsen i sentrum er i hovedsak konsentrert i de tre kvartalene som omkranser Torvet, samt fire tilstøtende kvartaler langs Kongens gate syd for Brugata. Forretningsbyggene til Kongens gate og Dronningens gate er reist etter BSR retningslinjer utarbeidet under krigen. Bygningene ble oppført i tre etasjer med saltak og med sidefløyer til tverrgatene mellom Kongens gate og Dronningens gate. I første etasje hadde forretningene store glassflater mot gate, de to øvrige etasjene har pussede murflater med enkeltstående vinduer. Byens hovedgate, Kongens gate, var ensidig bebygd sør for Torvet. Dette var en arv fra

Widerøes plan, som ble videreført av Sv. Pedersen og var helt i tråd med hans ideer om å integrere naturen i byrommet gjennom akser og utsiktslinjer. Flere planer om bebyggelse har opp gjennom årene ikke ført frem. En viktig del av byens sjel var utsikten fra byens hovedgate mot fjellene i syd og vest, mot havna, Framnesodden og LKAB-området.

Dette er i dag i ferd med å endres. Spesielt siktlinjen mot Ankenes og den Sovende dronning sett fra Frihetsmonumentet på torget. Det gamle parkhalltaket og tidligere taxibua har blitt regulert til bebyggelse av et nytt bygg «det fjerde hjørnet», som skal inneholde bank, turistkontor, museum og bibliotek. Dette bygget vil likevel tilføre sentrum et nytt utsiktspunkt hvor man vil kunne se ut over Ankenes mot sørvest.

Figur 7: Det fjerde hjørnet

3. Arbeiderveien

På Framnes finnes det et interessant topologisk eksempel, romlig definert av tre boligblokker som danner en U med åpning og utsikt over havna og mot Ankenes. U-en inngår i Arbeiderveiens romlige forløp. Dette er ikke en tilfeldig topologi. Motivet kan finnes igjen i Pedersens 1925-plan, som en formal utsiktspark (-plass) ved avslutningen av et større, aksialt byplangrep.

Figur 8: Arbeiderveien 100, 101 og 98A

4. Boliger langs Framnesveien

I starten av Framnesveien ligger hageanleggene til bolagets tre representasjonsboliger. To mindre villaer for nestledere og så disponentboligen nr 124, som ble bygd i 1924. Boligen er tegnet av arkitekt

Axel Guljord i klassisistisk stil med litt jugendinspirasjon.

Figur 9: Boliger i Framnesveien, Parkveien, Villaveien og Sandmyrveien

5. Boliger mellom Parkveien og Narvik stadion

Reguleringsplan av 1910 hadde til hensikt å utvide den opprinnelige byen for å kunne ta i mot økt befolkningsvekst. I Parkveien, Villaveien og Sandmyrveien ble det oppført en rekke villaer i en lokal variant av sveitserstil med jugendtrekk. I 60-årene ble flere restaurert med husmorvinduer. På 1990 – tallet ble flere restaurert til opprinnelig

stiluttrykk. Villaveien 40 fikk byggeskikkpris for restaurering etter gamle tegninger

Informasjon

For alle områdene ovenfor gjelder bestemmelser og retningslinjer i kommuneplanens arealdel. Det vises dessuten til plankart og eget hensynssonekart for detaljert avgrensning av områdene. Områdene er videreført fra kommunedelplan Narvikhalvøya 2011.

Krigsminner

Kommunen har som kjent en rekke skipsvrak og krigsminnesmerker etter 2. verdenskrig som er en viktig del av Narviks historie. Disse vrakene kan legge begrensninger for tiltak og operasjoner i sjøarealene i tilknytning til vrakposisjonene.

Det er kun to kjente vrak, som er bygd for over 100 år siden og derfor automatisk vernet i kulturminnelovens § 14. Det er panserskipene "Eidsvold" og "Norge" bygd i 1899 og sunket i 1940.

Bjørnfjell området

I Bjørnfjell området fant det sted harde kamper i april 1940, hvor tyskernes siste forsvarslinje mot Narvik-fronten fant sted. Kanskje er ikke alle

stillingsverkene fra de militære aktivitetene som fant sted frem mot det som førte til unionsoppløsningen med Sverige i 1905 like kjent. I motsetning til i 1940 foregikk oppløsningen mellom Norge og Sverige fredelig for seg. Til tross for at begge parter ønsket en fredelig løsning, var ikke resultatet gitt på forhånd, og spenningen var til tider svært høy. Stillingene på Bjørnfjell var bemannet av norske soldater fra 1904 og frem til 1905. I september 1905 undertegnet de to landene Karlstadforliket, og dette medførte en demilitarisert grense og nye stillinger ble etablert: Spionkop-Haugfjell-Sildvik. Av forsvarsplaner av 1907 ble denne forsvarslinjen ytterligere bygd ut med Narvik detasjement ved Sildvik stasjon - Sildvikskaret. Restene av disse anleggene er fortsatt synlige i området.

Mange av de nevnte områdene ble under kampene fra 9. april til 9. juni 1940, med påfølgende okkupasjon de neste fem årene, overtatt av tyskerne. Noen av forsvarslinjene ble betydelig utbygd. Dette har resultert i kartlegging og dokumentasjon av over 500 registreringer i området.

Emmenestangen – Ankenesveten – Harhausen – Sildvikskaret.

Da kampene hersket som verst nord og sør for Narvikhalvøya etablerte tyske styrker seg med en sørlig forsvarslinje: Emmenestangen – Ankenesveten – Harhausen – Beisfjord. De tyske styrkene ble nedkjempet av polske styrker 14. mai

1940 som fordrev fronten bak og opp mot Sildvikskaret. Rester etter de tyske og polske stillingene i dette området er utbredt og det er foretatt en kartlegging og dokumentasjon av over 250 stillinger i området.

Øvre Jernvatnet

Tuftene ved Øvre Jernvatnet er blant få spor som er igjen etter de rundt 500 tvangsarbeidsleirene som fantes i Norge under krigen. Leiren er også et gravsted. Området er vernet av Riksantikvaren.

Foto: Anne Midtved, Riksantikvaren

Figur 10: Øvre Jernvatnet fangeleir:

Beisfjord fangeleir.

I 1942 ble 900 jugoslaviske fanger sendt til Beisfjord utenfor Narvik. Fire måneder senere var 748 av dem døde. Det brøt ut tyfus i leiren, og på en eneste natt ble 287 massakrert – skutt eller brent inne i brakkene. De nærmere 600 friske fangene ble satt til veiarbeid på veien til Bjørnfjell og fraktet til Øvre Jernvatnet før massakren. Denne leiren oppe i fjellet skulle fungere som karanteneleir.

Figur 11: Beisfjord fangeleir

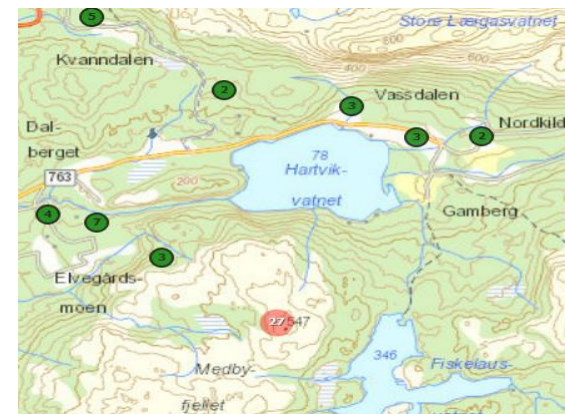
I løpet av 5 uker mistet 242 mennesker livet her. Under andre verdenskrig var det om lag 120.000 utenlandske krigsfanger i Norge. Nær 20.000 av disse døde. Fangene ble satt til å bygge veier, flyplasser, jernbaner og militæranlegg. Noen av

anleggene inngår i den infrastrukturen vi bruker i dag - uten å kjenne til den blodige forhistorien.

Området foreslås regulert til bevaring, og vises i plankartet som hensynsone med egne planbestemmelser og retningslinjer.

Hartvikvatnet

Under 2. verdenskrig deltok flere fly av typen Junker 52 under slaget i Narvik. Totalt landet 11 stykk på Hartvikvatnet, og flesteparten sank der. Flere av flyene ble reddet under krigen og på 80-tallet, men fortsatt skal det ligge to eller tre på bunnen.

Figur 12: Kartutsnitt Hartvikvatnet med avmerkede kulturminner

Narvik kommune ser et behov for en videre kartlegging av krigsminner og hvordan disse skal

presenteres for allmenheten. Et samarbeid med Narviksenteret rundt dette vil være naturlig.

Samiske kulturminner

Deler av norsk territorium er også samisk land, Såpmi. Samisk bosetning i Norge strekker seg fra Nordre Hedmark til Øst-Finnmark. Innenfor dette vidstrakte området vitner de samiske kulturminnene om en rik og variert historie, med vekt på jakt, fiske og fangst, og senere også reindrift og husdyrhold. Samiske kulturminner står i en særstilling. Sammen med blant annet språk, historie, klesdrakt, håndverks- og næringstradisjoner er de en del av grunnlaget for samisk kulturutøvelse og for samene som etnisk gruppe. Samiske kulturminner kan dateres til forhistorisk tid, middelalder og nyere tid.

Samiske kulturminner er først og fremst fysiske spor etter samisk virksomhet. Immaterielle minner som eksempelvis stedsnavn og lokal tradisjon hører også inn under begrepet. Eksempler på samiske kulturminner er:

- Boplasser, teltringer, gammetufter og ildsteder
- Gravplasser, offerplasser og labyrinter
- Fangstanlegg og buemurer

- Sagnsteder som hellige fjell, hellige innsjøer og oppholdssteder for mytiske vesener
- Minner knyttet til samenes tradisjonelle næringsaktiviteter
- Melkeplasser, merkeplasser og sperregjerder
- Sjøsamiske og innlandssamiske gårder med hus, gammer og stabbur
- Lekeplasser for barn, møteplasser og spøkelsesplasser. Steder som det joikes om.

Telt og gammer

Reindriftssamen har alltid vært på vandring, og teltet synes å ha vært den vanligste boformen. De synlige sporene i dag er vanligvis ildstedet, men en kan også finne spor etter inngangspartiet. Rundt ildstedet kan det ha vært en steinring som holdt teltduken på plass. Sporene er som oftest overgrodd. Teltboplassene lå langs samenes vandringsveger mellom sommer- og vinterboplassene. De lå gjerne langs bekker eller ved vann og på steder hvor reinen ble samlet ved merking eller melking.

Det er hittil antatt at teltet ikke er eldre enn fra 1500-1600-tallet, men nyere undersøkelser viser at det kanskje kan ha vært brukt i flere tusen år. Arkeologiske undersøkelser og pollenanalyser daterer reindriften tilbake til jernalderen.

I tilknytning til boplasser som ble brukt over lengre tid, var det en frodig gresslette - gieddi - der melking og merking av reinen fant sted. Her finnes det forskjellige typer kulturminner som knytter seg til oppholdet på stedet; rester etter telt og gammer, rester etter gjerdet rundt boplassen og groper der samene oppbevarte kjøtt og melk. Gammen er den boligformen folk flest forbinder med samekulturen. Den kan med sikkerhet dateres tilbake til 1200-tallet.

Figur 13: Samisk gamme. Interiør og sosial romdeling i samisk gamme. Det steinsatte ildstedet lå midt på gulvet, og mellom ildstedet og døråpningen var plassen for

breuselet. Også bak ildstedet var det et avgrenset felt, hvor matvarer og redskap til matlaging ble oppbevart. Tidligere var dette rommet «hellig», bl.a. ble runebomma oppbevart her, og kvinnene skulle ikke bevege seg innenfor det avgrensede området. Foreldrenes plass var innerst på høyre side. De små barna lå på samme side, men litt lenger ut mot døra. På venstre side hadde de voksne sønner og døtre plass. Hvis det bodde to familier i gammen hadde de hver sin side. Fra Knud Leem, 1767.

Gravlegging

I tillegg til de kjente gravtypene fra forskjellige tidsepoker finner vi i Nord-Norge enkelte gravtyper som tilhører den samiske befolkningen. Blant dem hører urgravene - steinkister som enten er bygd oppe på jordoverflaten eller gravd noe ned i bakken. Avlange, kantstilte heller danner et kistelignende rom med flate heller som lokk. Noen ganger er kista dekket av en steinrøys, men gravrøysa er ellers så å si ukjent i samiske områder. Gravene kan være bygd i urer, men finnes også i huler og bergsprekker eller inntil en stor stein. Urgravene er kjent fra Rana til Varangerfjorden. I Nordland finnes de både langs kysten og i innlandet, mens i Troms og Finnmark er de bare funnet i kystområdene. De fleste er datert til 800-1200 e.Kr. Skriftlige kilder dokumenterer at urgraver var i bruk på 1600-tallet og langt opp mot vår egen tid. De døde ble som regel svøpt i never og fikk med seg offerdyr, redskaper og smykker. Et slikt gravsted skal være lokalisert på Bjørnfjell og omtales som «Lappkirkegården». I følge kulturminnesøk (ID 178708), ble stedet planert av

tyske tropper under krigen, og brukt som ridebane. Det ligger på en morenerygg, og i området er det et av få steder det er nok løsmasse til å grave i. Det er også tørt, med god drenering. Dette området har vernestatus: uavklart, men bør kartlegges videre.

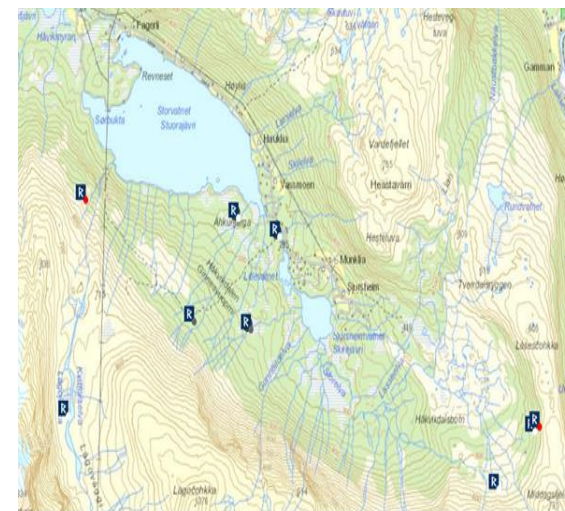
Figur 14: Kartutsnitt, kulturminne- Lappkirkegården

De tradisjonelle samiske næringsformene har i liten grad ført til inngrep i landskapet. De kulturelt betingede landskapsendringene er derfor beskjedne, og ofte vanskelig å se for dem som ikke har noen forkunnskaper. Mange av de samiske kulturminnene er også små og lite iøynefallende, mens andre kulturminner som gammetufter, fangstanlegg, offerringer og labyrinter er lettere å identifisere i landskapet. Grensen mellom natur og kultur kan være flytende: Rene naturformasjoner kan også være kulturminner - som markante

flyttblokker i terrenget som har tjent som offersteder (sieidier). Steder har også bevaringsverdi fordi de er forbundet med tradisjoner. Tradisjonene kan være knyttet til fortidens religionsutøvelse, til tradisjonell ressursutnyttelse, og til hverdagslivet så vel som til mytiske hendelser.

Samisk kulturlandskap og kulturminner

Det er registrert flere samiske kulturminner i Håkvikdalen og Håkvikdalsbotn.

Figur 15: Kartutsnitt- kulturminner Håkvikdalen

I Håkvikdalen er det registrert 23 SEFRAK-objekter, alle beliggende ved nåværende bosatte områder nær veien på nordsiden av Storvatnet og Sjursheimvatnet. Dette er hovedsakelig arkeologiske minner fra bosetning og aktivitetsområder.

I Beisfjord finner vi arkeologiske funn som viser samiske bosetninger eldre enn 100 år, med teltboplass, og årran. En må kunne anta at området i en tidligere fase av veidekulturen var innlemmet i et kystsamisk bosetningsområde, der befolkningen foretok sesongmessige flyttinger for best mulig å utnytte tilgjengelige ressurser. Næringsgrunnlaget var basert på jakt, fangst og fiske. Fire hellere i N-enden og S-enden og en boplass i N-enden av Unnajávrrás (Nedre Skamdalsvatnet) kan være minner som også kan være fra den tid. Ennå i begynnelsen av 1500-tallet var indre deler av Ofotfjorden bebodd av samer.

Fra slutten av 1500-tallet skjer en økende innflytting av norsk befolkning til de indre fjordområder. Fra 1700-tallet har man både norsk og samisk bosetning i botnen av Beisfjorden. Det er derfor mulighet for funn av kulturminner knyttet til disse bosettingene i fjordbotnen. Vassdraget var tidligere meget fiskerikt og området ble mye brukt til jakt og fangst. En gammel sti som er registrert på østsiden av Skamdalen langs Unnajávrrás og Skapmajavri (Skamdalsvatnet) ble mye brukt i forbindelse med ressursutnyttningen. En stein, "Kvilesteinen", er registrert i N-enden av Unnajávrrás (nedre Skamdalsvatnet). Folk rastet her

på oppovertur. På slutten av 1800-tallet kom det i gang jordbruk på Myrmoen. Men på grunn av rovdyrplagen opphørte dette. Det er opplysninger om 2 slåtteplasser mellom Unnajávrrás og Skapmajavri.

Reindriftssamer fra nåværende svensk side har fra de tidligste tider utnyttet disse områder. På NØ-siden av Unnajávrrás er det registrert to boplasser og ved N-enden to boplasser som kan være minner fra denne reindriften. Området hører nå til «Skjomen reinbeitedistrikt 40» og blir brukt som vår- og sommerland.

I Skjomen lenger innover i fjellområdet ved Gautelis er det funnet steinalderboplasser. Det er derfor mulighet for funn av kulturminner knyttet til disse bosettingene i fjordbotnen. Ved Kongsbakk er det registrert en offerplass som kan ha vært brukt av forskjellige samiske grupper. Reindriftssamer fra nåværende svensk side har utnyttet disse områdene fra tidligere tider og kulturminner kan finnes etter deres bruk av området.

I Vassdalen og rundt Hartvikvatnet finner man kulturminner fra samisk bosetting og aktivitet. Likeledes i Kvanndalen, hvor det er registrert kulturminner av hustuft, gammetuft og stener som tyder på mulig rydningsrøys. På Nygårdsfjellet, er det registrert marksamiske boplasser ved Nygårdstinden fra midten av 1800 – tallet. Plassen hadde fra tidligere vært brukt til sommerboplass. I Ofotens historie er Lapptinget på Hergot i 1746 omtalt og plassen har vært i bruk i tidligere tider.

Gammelheimen ved Sætervannet var også en marksamisk boplass. Folketelling i 1865 viste at Gammelheimen hadde hest, to kyr, to får og fire geiter. De drev med løping av never og hadde seter inne ved Langvasskvanta, Grønndalen og i skogen ved Sirkevatnet. Gammelheimen var den mest marginale boplassen man kunne tenke seg i Rombaken, lengst opp og vekk fra sjøen.

Samiske kulturlandskap og kulturminner mangler for øvrig en kartlegging ut over riksantikvarens registrerte funn. Sametinget skal i 2016/2017 gjennomføre samiske bygningsregistreringer i kommunen. Narvik kommune ønsker derfor en dialog og oppfølging av dette arbeidet.

Kulturlandskap

På vei inn Skjomen er Kongsbakk den første gården man kommer til. Den er den eldste gården med norsk bosetting, og en av de største gårdene i Skjomen. I dag eies den av Ofoten museum, og her vises gamle driftsmetoder og kulturlandskapet holdes i hevd. Gården er delt i to, og det drives gårdsbruk på den andre delen. Tidligere var det fergeanløp ved Kongsbakk fra Grindjord.

Videre inn fjorden kommer man til Lengenenes. Her er det fint jordbruksland med flere bruk. Lengenenes stikker ut i fjorden som et flatt nes med åker og skog. Jorda her er fruktbar og lett dyrkbar, med morene og sandterasser.

Rett over fjorden på vestsiden, ligger en spesiell plass - Mattisheimen - en hyllegård oppe i fjellsiden, som klamrer seg fast. Her er det dyrket rundt det lille huset hvor fjellet stuper bratt mot fjorden nedenfor huset. På andre siden, lengre sør, ligger tidligere Forsheim forskningsstasjon, med sine langstrakte bygninger helt nede ved sjøkanten. Ved Forselv finnes helleristninger som er cirka 4000 år gamle.

Sør for Kjerringneset på Slettbergan ligger det et gammelt steinbrudd. Her finner man ennå maskineri og en mindre steinkai hvor lektere la til for å hente steinblokker. Disse ble heist om bord ved hjelp av lokomobil, dampkjele og vinsj.

Figur 16:Steinkai med lokomobil, dampkjele og vinsj på Slettbergan ved Kjerringnes.

Fortsetter man veien videre inn Skjomen ligger det ved Sandvika noen bruk oppe i lia. Nede ved sjøen finner vi naust med båter i bukta. Ved Aspevika

finner vi en gammel mølle og et sagbruk. Dette viser viktige elementer på drift og aktivitet i området. For det meste var bygda selvhjulpen.

Før Elvegård ligger enkelte bruk og flere naust langs fjorden. Verdifulle trekk ved landskapet er naustmiljø, og viser at kontakten med sjøen var viktig. Tidligere lå gårder i klynger på elvesletten i åssiden mot fjellet. De hadde felles seter et stykke inn mot Skjomedalen – «Sæterbrukan». I dag finnes det bare feriehus der. Setrene er omgjort til hytter. Engarealene som er igjen, og som blir slått på, bærer likevel preg av å gro igjen.

Ved Fjellbu deler Skjomedalen seg i to: Norddalen og Sördalen. Det er ingen bruk innenfor Fjellbu, men fra gammelt av lå det enkelte setre oppe i Norddalen.

Frostisen gård som ligger rett under Frostisen i Skjomen var etter forholdene en av de største og eldste gårdene i Ofoten. Gården er allerede nevnt i matrikkelen av 1667, men ikke som selvstendig boplass. Den antas å være høstingsbruk for Laukvikgården på andre siden av fjorden. Selvstendig bosetting før den tid bør likevel ikke utelukkes. Stedet ble nedlagt på 1950-tallet. Det finnes mye innmark her. I dag er plassen solgt og det er tatt i bruk som fritidseiendom. Kun våningshuset, som i dag er omgjort til fritidshus er igjen fra bruket som hadde, fjøs, eldhus, bårstue, sommerfjøs og naust. Gårdens plassering nede ved fjorden, gjør den likevel til et landemerke der den ligger.

Sør-Skjomen har bosetting fra 1600-tallet. Her er det gode dyrkingsforhold. Bygda hadde egen mølle. Denne var også utgangspunkt for ferdsel inn til Sitasjávri og videre øst over i Sverige. Her var både overnattingsmulighet og postkontor.

Rombaksbotn

Innerst i Rombaksfjorden, nord for Narvik i Nordland, lå dette velfungerende samfunnet med rundt 700 innbyggere under bygginga av Ofotbanen. Her var smed, bakeri, butikker og annen virksomhet. Rombaksbotn var en by med yrende folkeliv, men med også Norges kanskje korteste og merkeligste byhistorie.

Figur 17:Modell : Rombaksboten og bebyggelse

Rombaksbotn hadde sin storhetstid under byggingen av Ofotbanen, mellom Kiruna og

Narvik. Som foregikk i fem år, mellom 1898-1903. Rombaksbotn legges inne med hensynsone i kartet til kommuneplanens arealdel.

Figur 18: Oversiktsbilde over Rombaksbotn, byen som hadde sin storhetstid fra 1898 og til den forsvant i 1903.

Steinkai

Steinkaien ved ytre Djupvik, ved E6 Rombaksveien, rett øst for Narvik, skriver seg fra Ofotbanens første anleggsperiode i 1880-årene under det engelske anlegget. Steinkaien vitner om den aktivitet som fant sted under byggingen av Ofotbanen. Fra den 130 år gamle kaia brakte man utstyr, material, redskap i land og langs en anleggsvei opp til arbeidet med jernbanetraséen. Kilder viser til at kaia og anleggsveien kan være bygd før både Spearkaia og Bjørnstadkaia inne i Victoriahavn. Den tilhørende rallarveien er det ennå synlige rester av rett bak kaia og over- og nedenfor

E6 helt opp til jernbanelinja. Dette er i høy grad en del av Narviks historie og utgjør intakte og nære monumenter over gammelt håndverk og den rallarkulturen som byen indentifiserer seg med. Kaia registreres med hensynsone i kartet til kommuneplanens arealdel. Ved Sildvik finner vi også en kai med anleggsveg opp til jernbanelinja.

Figur 19: Steinkaia ved ytre Djupvik.

Narvik kommune ser behovet av en videre kartlegging av både verneverdig gårdsbebyggelse, kulturminner knyttet til Ofotbanen vest for Rombak stasjon, kulturminner knyttet til Ofotbaneanleggets veier fra indre Sildvik, Straumsnes og Djupvik til jernbanetraseen, samt kulturminner knyttet til 2. verdenskrig.

Helleristninger/bosetting

På Forselv i Skjomen, litt innenfor Klubbvik er et helleristningsfelt som er særdeles rikt på motiver. Her er avbildet 40 figurer, bl.a. dyr som fisk, elg,

rein, dessuten mennesker og båter. Figurene avviker sterkt fra de vanlige naturalistiske helleristningene i Nord-Norge. På begge sider av fjorden er det registrert mange steinalderboplasser. Slike kan også forventes å finnes i Klubbvika. På Lengenestvers over fjorden er det funnet en steinøks fra yngre steinalder, som kan bety at det har vært en form for jordbrukstilpasning i området allerede på dette tidspunkt.

Flere helleristninger finnes både i Herjangen, Brennholtet og på Forselv. Disse er automatisk fredet av Riksantikvaren og er også av nasjonal interesse.

Figur 20: Helleristning, Brennholtet: Omrisset av en elg. 5000 år gammel.

Figur 21: Helleristning, Herjangen

Bygninger

Elvegårdsmoen forsvarsanlegg i Bjerkvik, inngår i Landvernplan for forsvaret. Ni av bygningene er forskriftfredet etter kulturminneloven av 1978, og tolv bygninger er vurdert å være verneverdige (Verneklasse 2). Leiren består av tre områder. Infanterileiren ligger på en flat sandmo med veier og bygninger lagt i forhold til et rettvinklet veinett. Bebyggelsen her består av cirka 20 bygninger fra tre perioder: spisesal, depotbygning, offisersmesser m. m. fra den første utbyggingsperioden 1910–20, flere brakker oppført i perioden 1940–45 og nyere kjøkken- og sanitærhus for repetisjonsøvelser. Ingeniørleiren ligger noe lavere nordvest i området og bebyggelsen følger her mer det kupert terrenget. Den eldste bebyggelsen i leiren ble ødelagt under alliert bombing i april 1940. Dagens bebyggelse består av enkelte opprinnelig tyske bygninger samt en del nyere bygg til bruk ved repetisjonsøvelser. Lengst nede ved Elvegårdselva i

nord ligger Stordalen. Bygningsmassen her består hovedsakelig av eldre verksteds- og lagerbygg oppført 1909–21. Noen hundre meter lenger øst ligger et område med fem gamle tyske lagerbrakker.

Figur 22: Spisesalen - Elvegårdsmoen.

Beskrivelse til kart

I. Beskrivelse Kulturmiljø avsatt til bevaringsverdig bystruktur (Hensynsone – bevaring kulturmiljø, kommunedelplan for Narvikhalvøya 2011), videreført i kommuneplanens arealdel 2016-2027. Merket med følgende fargekode i kart:

Tabell 1

Område	Utbyggings- periode	Funksjon	Topo- grafi	Vekstmøn- ster	Grønn- struktur	Gate-/vei- struktur	Bebyggelses- struktur	Materiale/ teknologi	Arkitekt	Bestemmelser / retningslinjer
1. Industri- området NSB og LKAB «Nedre trekant- område»	1900-1975	Industri, fremstilling, produksjon Utskipnings - anlegg for jernmalm	Flat	Kombinasjon av planlagt og selvgrodd	-	Utflytende	Større bygninger	Betong, Metall, Annet byggemate- riale	K. Funksjona- lisme, I. Jugend, A. Blandet, L. Modernisme	Kommune- planens arealdel, plankart og egen hensynsone, samt vedtatte bestemmelser på daværende tidspunkt.
2. Sentrum	1940 - 1965	Bolig, bosetning, Offentlig forvaltning, Handel	Hellende	Planlagt	Park	Kvadratur	Lukkede kvartaler	Betong, Murstein	L. Modernisme	Kommune- planens arealdel, plankart og egen hensynsone, samt vedtatte bestemmelser på daværende tidspunkt.

3. Arbeider- veien	1945 - 1975	Bolig, bosetning	Hellende	Planlagt	Inntil naturområde	Organisk kvartals- struktur	Hus i rekker	Annet byggemate- riale, betong	L. Modernisme	Kommune- planens arealdel, plankart og egen hensynsone, samt vedtatte bestemmelser på daværende tidspunkt.
4. Boliger langs Framnesveien	1910-1925	Bolig, bosetning	Hellende	Planlagt	Inntil industriområde		Eneboliger	Tre	Klassisistisk stil	Kommune- planens arealdel, plankart og egen hensynsone, samt vedtatte bestemmelser på daværende tidspunkt.
5. Boliger mellom Park- veien og stadion	1910-1925	Bolig, bosetting	Flat	Planlagt	Villastrøk	Kvadratur	Eneboliger	Tre	Sveitserstil	Kommune- planens arealdel, plankart og egen hensynsone, samt vedtatte bestemmelser på daværende tidspunkt.

II. Områder som er vedtaksfredet eller er listeført av riksantikvaren. Merket med følgende fargekode i kart:

Tabell 2

Område/bygg	Vedtaksdato	Vernestatus
Brennholtet (Helleristning)	22.7.1969	Automatisk fredet etter KML §4 g
Narvik kirke	12.3.2001	Listeført kirke
Svenske kyrkan	9.8.2002	Automatisk fredet etter KML §4 g
Lokomotivstall 1	26.11.2002	Automatisk fredet etter KML §4 g

III. Kulturmiljø og kulturminner som foreslås vernet til ulike nivåer. Merket med følgende fargekode i kart:

Tabell 3

Område/bygg	Byggeår	Beskrivelse	Status regulering	Krav regulering	
1. Brugata 8 – idrettens hus	1965	Norges største idrettshall da det sto ferdig i 1965. Tegnet av Arkitekt Jan Inge Hovig. Monumental bygning som framtrer som ett klart definert volum og står i kontrast til den omkringliggende bebyggelsen. Den utstrakte bruken av glass i fasadene gjør at bygningen lyser opp i mørket.	Uregulert	Reguleres til bevaring	Kommuneplanens arealdel og vedtatte bestemmelser i reguleringsplan
2. Håreks gate 82. Den katolske kirke (Kristus kong-kirke)	1976	Kirkebygningen ble reist etter tegninger av Arkitekt Harry Gangvik	Uregulert	Reguleres til bevaring	Kommuneplanens arealdel og vedtatte bestemmelser i reguleringsplan
3. Kvartal 20 (Jernbanegårder)		Fire nesten identiske murbygninger med klar og ensartet kvartalsstruktur. Husene er godt bevart.	Uregulert	Reguleres til bevaring (struktur og fasader)	

4. Fredskapellet inkl. Narvik gamle og nye kirkegård	1957	Et tidligere kapell der Fredskapellet står nå, ble ødelagt under krigshandlingene i 1940. Fredskapellet er ei langkirke med 266 sitteplasser bygd i jernbetong og tegl. Innviet 14. desember 1957. Arkitekt Jan Inge Hovig. Altertavla er malt av Axel Revold. Fredskapellet er gravkapell for alle trossamfunn.	Uregulert	Reguleres til bevaring	Kommuneplanens arealdel og vedtatte bestemmelser i reguleringsplan
5. Dronningens gate 60 - Metodistkirka	1902	(SEFRAK-registrering 1983) Leiegård med festivitetslokale/kirkerom kjøpt av metodistmenigheten. Innviet 14.5.1911. (OT 17.4.1958) Sveitserstil. Ombygd til leiegård på 1990-tallet. I desember 1996 åpnet puben Narvikguten i sokkeletasjen.	Uregulert	Reguleres til bevaring av fasade	Kommuneplanens arealdel og vedtatte bestemmelser i reguleringsplan
6. Kongens gate 42 – Kolflaath - gården	1950	Opprinnelig gård ble kraftig skadet i 1940, og ble under krigen solgt til Aksel Kolflaath. Han bygde dagens bygning. Tomtearbeidene startet i juni 1950, og bygningen skulle etter planen tas i bruk høsten 1951. Arkitekter for nybygget var Kristoffer Lange og Eirik Nufstad. Det rommet fra begynnelsen forretninger i 1. etasje, restaurant i 2. etasje, kontor og leiligheter i 3. og 4. etasje, og systue på loftet.	Uregulert	Reguleres til bevaring av fasade	Kommuneplanens arealdel og vedtatte bestemmelser i reguleringsplan
7. Kongens gate 44 – Folkets hus	1956	Folkets Hus (Gjelder også fasade ved Kongens gate 46) Folkets Hus som sto ferdig i 1956, er tegnet av arkitekt Elsa Thorp Larsen. Bygget fullførte planen som var lagt for Torvområdet i 1928, og videreutviklet av Brente steds regulering under krigen. Fasader rundt viktig byrom og gatemiljø.	Uregulert	Reguleres til bevaring av fasade.	Kommuneplanens arealdel og vedtatte bestemmelser i reguleringsplan
8. Stasjonsveien 01 – Narvik stasjon	1951	Stasjonsbygningen har to etasjer med en grunnflate på 560 m2. I 1. etasje, var det kontorer, venterom og vestibyle, samt reisebyrå og godshus. I 2. etasje var det stasjonsmesterleilighet, møterom og overnattingsrom og velferdsrom. Norsk Spisevognselskap bekostet et tilbygg til stasjonsbygningen som rommet en restaurant for bespising av reisende, den senere Jernbanekafeen. Den nye stasjonsbygningen var tegnet av arkitektene Romsloe og Nodt.	Uregulert	Reguleres til bevaring av fasade.	Kommuneplanens arealdel og vedtatte bestemmelser i reguleringsplan

9. Havnegata 02A Tidligere Cafe Flora		Cafe Flora lå i 2. etasje og Sommerseths kolonialbutikk og Knut Holmers bensinstasjon lå i 1 etasje. Da kafedriften var sluttet, hadde en tid Narvik Dampskipsselskap sitt kontor der.	Uregulert	Reguleres til bevaring av fasade.	Kommuneplanens arealdel og vedtatte bestemmelser i reguleringsplan
10. Tøtta 1 og 2	1968 og 1973	Høyhus på Oscarsborgsiden. Arkitekt: Jan Inge Hovig. Tøtta 2 ble bygd i 1968, Tøtta 1 i 1973	Uregulert	Reguleres til bevaring av fasade.	Kommuneplanens arealdel og vedtatte bestemmelser i reguleringsplan
11. Havnegata 2 - Havnens Hus	1940	Råbygget til Havnens Hus sto ferdig da krigen kom i 1940. Høsten 1940 ble utbedring av krigsskader, og videreføring av bygget startet opp igjen. Huset sto delvis ferdig til bruk i 1941. Tyskerne okkuperte da 3. og 4. etasje til kontorer for Reichkommisariatet og sikkerhetspolitiet. Huset ga også plass til Ofotens DS, Narvik DS og Havnevesenets egne kontorer. Havnens Hus ble i 1994 solgt til OVDS Reguleres til spesialområde, bevaring av fasader.	Uregulert	Reguleres til bevaring av fasade.	Kommuneplanens arealdel og vedtatte bestemmelser i reguleringsplan
12. Musikkpaviljongen ("Haikjeften") – Parkhalltaket	1963	Plan for Parkhalltaket er utarbeidet av arkitekt Inge Hovig, som i tillegg foreslo å legge festplass med musikkpaviljong i parkens sørvestre hjørne.	Regulert « Narvik torv»	Reguleres til bevaring av fasade.	Kommuneplanens arealdel og vedtatte bestemmelser i reguleringsplan
13. Vassvikveien 10. Betania	1930	Bygd for Indremisjonen i 1930, senere ombygd til bolig.	Uregulert	Reguleres til spesialområde, bevaring.	Kommuneplanens arealdel og vedtatte bestemmelser i reguleringsplan
14. Vassvik-kaia	1915	Vassvikaia ble bygd ca. 1915 som ekspedisjonskai for båttrafikken fra nordsiden av fjorden. I 1927 ble den påbygd, slik at den også ble bilfergekai. Kaia ble forsterket før krigen for å kunne ta tyngre rutebiler. Etter krigen gjennomgikk den en hovedreparasjon i 1949. Etter at fergekaia først var et utbygg på ekspedisjonskaia, ble det senere bygd ei egen fergekai inntil ekspedisjonskaia. Fergekaia var i drift til Rombaksbrua ble åpnet i 1964, og synes å ha stått noen år før den ble revet. Vassvik kaia ble rehabilitert om lag 1969/70.	Uregulert	Reguleres til bevaring.	Kommuneplanens arealdel og vedtatte bestemmelser i reguleringsplan

15. Stasjonsveien: To bruer over Taraldsvikelva	1886 - 1898	Brua i Stasjonsveien over Taraldsvikbrua ble bygd som jernbanebru under det engelske anlegget. Kronprins Gustav og kronprinsesse Viktoria besøkte stedet under sitt besøk til Victoriahavn i 1887. Kronprinsens navnetrekk er hugd inn i en stein som er innmurt i brua. Senere valgte det norske jernbaneanlegget å legge traseen lavere, og en ny jernbanebru ble bygd over elva. Den første brua ble i stedet tatt i bruk som veibru. Jernbanebrua ble sterkt skadet i forbindelse med kamphandlingene i 1940.	Uregulert	Reguleres til bevaring.	Kommuneplanens arealdel og vedtatte bestemmelser i reguleringsplan
16. Frydenlunds gate 10 og 12 - Vokterboligene	12.9.	Vertikaldelte vokter- eller funksjonærboliger for Jernbanen, som ble tegnet av Paul A. Due i 1898 - samme år som Ofothaneanlegget startet opp. Ble ført opp under anlegget på det som senere ble del av Opplaget til LKAB. De to husene sammen med et hus i tegl måtte flyttes derfra etter 1. verdenskrig i forbindelse med utvidelsen av opplaget på LKAB. Et hus av samme type som de to i Frydenlunds gate står i Kleiva. Egenartet område på Frydenlund.	Reguleringsplan godkjent 12.9.1996 (nr.1170.02) Bør omreguleres	Reguleres til bevaring.	Kommuneplanens arealdel og vedtatte bestemmelser i reguleringsplan
17. Frydenlundsgate 13, Narvik Baptistkirken	1935	Baptistkirken er tegnet av sivilarkitekt P. Arnet Amundsen. Kirken er oppført i armert betong, og yttervegger / fasade er kledd med tegl, såkalt Bergens - hulmur. Dette er en eldre veggtype av tegl murt i pipeforbandt, mye benyttet i perioden 1890 til ca. 1950. Byggets front har karnapp mot Frydenlundsgata i forseggjort betong og glass. Byggets 1. etasje inneholder forretningslokaler, og har vært gjenstand for flere ombygginger.	Uregulert	Reguleres til bevaring av fasade.	Kommuneplanens arealdel og vedtatte bestemmelser i reguleringsplan
18. Kongens gate 56, Iversensgården	1914	Iversensgården ble restaurert og ferdigstilt i sin opprinnelige jugendstil i 2015. Typisk for stilen er avrundede hjørner.	Regulert 19.10.1995.- Foreslås omregulert	Reguleres til bevaring av fasade.	Kommuneplanens arealdel og vedtatte bestemmelser i reguleringsplan
19. Kongens gate 60	1915	På venstre side av Iversensgården ligger enda et bygg i jugendstil med flotte buede balkonger ut mot gaten.	Regulert 19.10.1995. - Foreslås omregulert	Reguleres til bevaring av fasade.	Kommuneplanens arealdel og vedtatte bestemmelser i reguleringsplan
20. Tore Hunds gate 45. Adventistkirka	1930-1940	Funksjonalismens arkitektur med typiske kjennetegn med kubiske former og flate tak, var enkle i sitt formspråk. Lys	Uregulert	Regulere til bevaring fasade	Kommuneplanens arealdel og vedtatte

		og luft var en viktig faktor i arkitekturen og vindusåpningene er relativt store, uten sprosser, med tofags og trefags felt. Stilepoken som ble kalt «funkis» varte til 1940.			bestemmelser i reguleringsplan
21. Steinkaia ved ytre Djupvik, ved E6 Rombaksveien.		Kaia skriver seg fra Ofotbanens første anleggsperiode i 1880-årene under det engelske anlegget. Fra den 130 år gamle kaia brakte man utstyr, material, redskap i land og langs en anleggsvei opp til arbeidet med jernbanetraséen. Kilder viser til at kaia og anleggsveien kan være bygd før både Spearkaia og Bjørnstadkaia inne i Victoriahavn. Den tilhørende rallarveien er det ennå synlige rester av rett bak kaia og over- og nedenfor E6 helt opp til jernbanelinja.	Uregulert	Reguleres til vernes.	Kommuneplanens arealdel og vedtatte bestemmelser i reguleringsplan

IV. Kulturmiljø som **er** regulert til spesialområde bevaring: Merket med følgende fargekode i kart:

Tabell 4

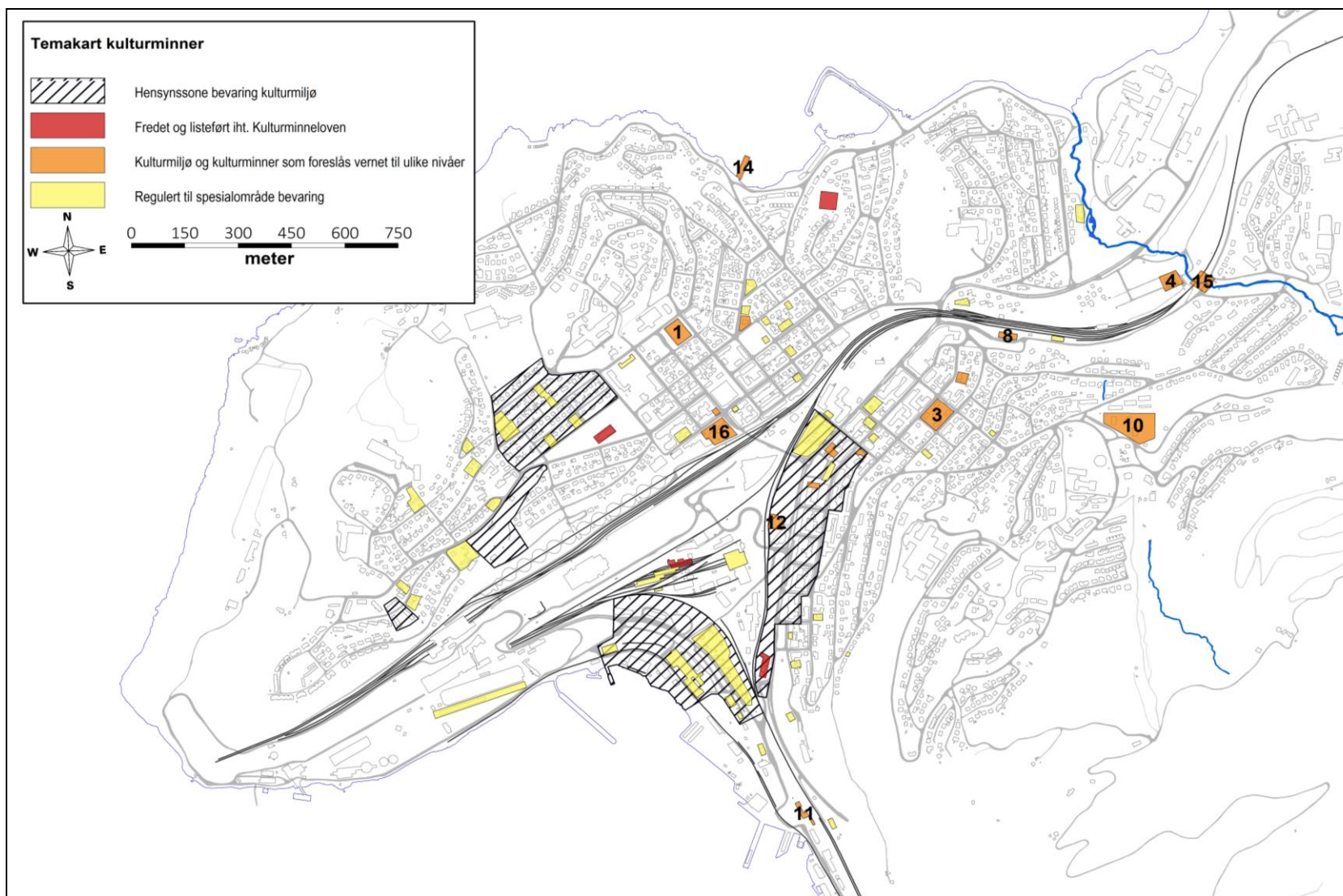
Område	Vedtaksdato	Retningslinjer/bestemmelser:
Elvedalen – Taraldsvik (Låven)	17.3.2009	Kommuneplanens arealdel og vedtatte bestemmelser i reguleringsplan.
Trekanten Havnegata 3 - Sjømannshjemmet Havnegata 5, 9, 10, 12, 14, 16, 18, 20, 22 og 24 LKAB Gamle Verksted Steinhuset Steinbrakke Lokomotivstallene Lokverksted Steinmur og nedlagt jernbanespor ved Sjømannshjemmet (Sporet som gikk til kullkaia)	16.12.2003	Kommuneplanens arealdel og vedtatte bestemmelser i reguleringsplan.

Verdensteateret	25.8.2005	Kommuneplanens arealdel og vedtatte bestemmelser i reguleringsplan.
Villaveien barneskole	3.3.1983	Kommuneplanens arealdel og vedtatte bestemmelser i reguleringsplan.
Frydenlund- verneverdig bebyggelse Tårnveien 28 og 34 Kirkegata 51, 55 og 57 Frydenlundgata 1, 3, 16 og 35 Vassvikveien 12 og 14 Industriveien 21	3.3.1983	Kommuneplanens arealdel og vedtatte bestemmelser i reguleringsplan.
LKAB - Funksjonærboliger mv. Framnesveien 104, 114, 124, 127, 130 og 132 Arbeiderveien 102 og 104 Malmveien 120	3.3.1983	Kommuneplanens arealdel og vedtatte bestemmelser i reguleringsplan.
LKAB Havnegata 10, 12, 14, 16, 18, 20 og 22 LKABs gamle kraftstasjon (Steinhuset) LKABs gamle verksted	3.3.1983	Kommuneplanens arealdel og vedtatte bestemmelser i reguleringsplan.

Framnes – verneverdig bebyggelse Villaveien 21, 23, 29, 31 og 41 Parkveien 9 og 17 Magnus Bergs gate 9 og 11 Sandmyrveien 2 og 14 Monsbakken 3	3.3.1983	Kommuneplanens arealdel og vedtatte bestemmelser i reguleringsplan.
Kleiva – verneverdig bebyggelse Jernbanebolig på Kleiva Aviskiosk ved Narvik havn (- nå flyttet til parken i Elvedalen)		Kommuneplanens arealdel og vedtatte bestemmelser i reguleringsplan.
Nordre Oscarsborg – verneverdig bebyggelse Kinobakken 1 (Astrupgården) Dronningens gate 59 (Thorsengården) Sildvikgata 9 Rombaksveien 4 Tore Hunds gate 36 Sekundærstasjon ved Narvik stasjon	3.3.1983	Kommuneplanens arealdel og vedtatte bestemmelser i reguleringsplan.
Søndre Oscarsborg – verneverdig bebyggelse	3.3.1983	Kommuneplanens arealdel og vedtatte bestemmelser i reguleringsplan.

Administrasjonsveien 3 og 6 Kongens gate 10 Hamarøybakken 6 - verneverdig bebyggelse	28.2.1985	
Malmkai 1 og 2	22.11.2012	Kommuneplanens arealdel og vedtatte bestemmelser i reguleringsplan.
Narvik torg Rådhusplassen Torghallen Stein Rokkans plass	20.06.2013	Kommuneplanens arealdel og vedtatte bestemmelser i reguleringsplan.

Kart med lokalisering av de ulike kulturminner på Narvikhalvøya med fargekode for ulike vernetyper.

Vedlegg

Områder som er vedtaksfredet av Riksantikvaren. Bebyggelse – infrastruktur:

	Navn *	Vernestatus	Vernestatus	ID:	Lokalitets Art:
	Svenske Kyrkan (Sjømannskirka)	Bebyggelse-Infrastruktur	Vedtaksfredet	87706	Kulturinstitusjoner - forsamlingshus
	Vanntårnet, Rombak jernbanestasjon - Ofotbanen	Bebyggelse-Infrastruktur	Vedtaksfredet	87651	Jernbaneanlegg
	Øvre Jernvatnet	Bebyggelse-Infrastruktur	Vedtaksfredet	141983	Fangeleir
	Lokstall 1 - Ofotbanen	Bebyggelse-Infrastruktur	Vedtaksfredet	87650	Jernbaneanlegg
	Solheimsbrakka - Ofotbanen	Bebyggelse-Infrastruktur	Vedtaksfredet	87652	Jernbaneanlegg
	Elvegårdsmoen	Bebyggelse-Infrastruktur	Forskriftsfredet	94405	Forsvarsanlegg

* Ved å merke navn og velge: «åpne hyperkobling (venstreklikk)» kommer man direkte inn på beskrivelse på kulturminnesøk hos Askeladden.

Narvik kommune: Eksempler på verneverdige kulturminner

I følge kulturminnesøk er det totalt registrert 246 kulturminner i Narvik kommune. Av disse er 101 registrert som arkeologiske minner som er automatisk fredet: Disse stammer fra tidligere bosetning- aktivitetsområder, teltplasser, gravfelt, gravminner, veganlegg, rituell-kultisk lokalitet, (offerstein) osv.

38 av de arkeologiske kulturminnene som er listet opp nedenfor har vernestatus: *uavklart*. Det betyr at er det nødvendig med grundige undersøkelser for å avklare om et kulturminne er automatisk fredet eller ei. Slike undersøkelser kan være både kompliserte og kostbare og kan også i seg selv innebære uheldige inngrep i kulturminnet. Derfor blir slike undersøkelser begrenset til tilfeller hvor det er viktig å få klarlagt kulturminnets vernestatus. Kulturminner med vernestatus uavklart betyr at videre undersøkelser er nødvendige for en endelig avklaring av vernestatus.

Konsekvenser: Alle inngrep i uavklarte kulturminner må avklares med regional kulturminneforvaltning.

Navn	Kulturminnetype *	Vernestatus	Vernestatus	ID:	Lokalitets Art:	Nytt vern
	Vidrek	Arkeologisk minne	Uavklart	16974	Funnsted	
	Øverland , Elvegård i Skjomen	Arkeologisk minne	Uavklart	16963	Bosetning-aktivitetsområde	
	Millerjordneset	Arkeologisk minne	Fjernet (aut. fredet)	16964	Gravminne	
	Bjerkvik lille, Kvandalen	Arkeologisk minne	Uavklart	27019	Bosetning-aktivitetsområde	
	Vidrek	Arkeologisk minne	Uavklart	27036	Tradisjonslokalitet	
	Sildvikvatnet, Rombaken, Sildvikvassdraget.	Arkeologisk minne	Uavklart	27034	Teltplass	
	Vidrek	Arkeologisk minne	Uavklart	7597	Annen arkeologisk lokalitet	

	Seines søndre	Arkeologisk minne	Uavklart	7591	Bosetning-aktivitetsområde	
	Mannbeinåkeren, Herjangen	Arkeologisk minne	Uavklart	47017	Gravminne	
	Samlingsjorda, Herjangsholmen	Arkeologisk minne	Uavklart	47015	Tradisjonslokalitet	
	Øvre Vassdalen	Arkeologisk minne	Uavklart	47018	Bosetning-aktivitetsområde	
	Trollvika	Arkeologisk minne	Uavklart	56306	Gravminne	
	Seinesholmen	Arkeologisk minne	Uavklart	57572	Funnsted	
	Hunddalselva, Rombaken, Sildvikvassdraget.	Arkeologisk minne	Uavklart	60139	Bosetning-aktivitetsområde	
	Lengenes ytre	Arkeologisk minne	Uavklart	57214	Bosetning-aktivitetsområde	
	Bjerkvik lille, Kvandalen	Arkeologisk minne	Uavklart	60125	Bosetning-aktivitetsområde	
	Bårstuåkeren, Elvegård	Arkeologisk minne	Uavklart	60126	Handelsplass	
	Durmålslia	Arkeologisk minne	Uavklart	60128	Bosetning-aktivitetsområde	
	Elvebakken	Arkeologisk minne	Uavklart	63540	Bosetning-aktivitetsområde	
	Forså	Arkeologisk minne	Uavklart	67276	Bosetning-aktivitetsområde	
	Lyngenes	Arkeologisk minne	Uavklart	67273	Gravminne	
	Ramnsletta	Arkeologisk minne	Uavklart	67275	Haug/Groplokalitet - ubestemt	
	Skatthaugen, Straumsnes.	Arkeologisk minne	Uavklart	67270	Haug/Groplokalitet - ubestemt	

	Tunet øvre, Elvegård Skjomen	Arkeologisk minne	Uavklart	67277	Haug/Groplokalitet - ubestemt	
	Allmenningen, Håkvikdalen	Arkeologisk minne	Uavklart	101604	Bosetning-aktivitetsområde	
	Allmenningen, Håkvikdalen	Arkeologisk minne	Uavklart	101601	Fangstlokalitet	
	Beisfjord midtre	Arkeologisk minne	Uavklart	60127	Innskrift/ristning	
	Aksu, Norddalen	Arkeologisk minne	Uavklart	104159	Teltboplass	
	Aksu, Norddalen	Arkeologisk minne	Uavklart	104167	Teltboplass	
	<u>Fangstgjerde for rein</u> , Skoaddejavrre på Skjomfjellet	Andre			Ute av bruk	
	Lappkirkegården, Bjørnfjell	Arkeologisk minne	Uavklart	178708	Gravfelt	
	Mattisheimen, Skjomen	Arkeologisk minne	Uavklart	179450	Bosetning-aktivitetsområde	

* Ved å merke kulturminnetype og velge: « åpne hyperkobling» (høyreklikk) kommer man direkte inn på beskrivelse på kulturminnesøk hos Askeladden.

Kirkesteder i Narvik kommune som er oppført i Askeladden

	Navn*		Fredningstype	ID-nummer	
	Håkvik kirkegård	Kirkested	Uavklart	102081	Kirkegårdslokalitet
	Ankenes gamle kirkegård	Kirkested	Fjernet (aut. fredet)	102082	Kirkegårdslokalitet
	Fredskapellet kirkested	Kirkested	Ikke fredet	84194	Kirkested
	Skjomen kirkested	Kirkested	Ikke fredet	85466	Kirkested
	Bjørnfjell kirkested	Kirkested	Ikke fredet	83908	Kirkested
	Bjerkvik kirkested	Kirkested	Ikke fredet	83897	Kirkested
	Straumsnes kirkested	Kirkested	Ikke fredet	85603	Kirkested
	Ankenes kirkested	Kirkested	Listeført kirke	83784	Kirkested
	Narvik kirkested	Kirkested	Listeført kirke	85094	Kirkested
	Beisfjord kirkegård	Kirkested	Uavklart	102085	Kirkegårdslokalitet

* Ved å merke navn og velge: «åpne hyperkobling» (høyreklikk) kommer man direkte inn på beskrivelse på kulturminnesøk hos Askeladden.

Bergkunst

Det er registrert fire plasser hvor det er funnet bergkunst i kommunen som er automatisk fredet hos riksantikvaren.

	Navn*	Kulturminnetype	Vernestatus	Lokalitets ID:	Art:	Fylke:	Kommune:
	Herjangen	Arkeologisk minne	Automatisk fredet	47016	Bergkunst	Nordland	Narvik
	Brennholtet, Narvik	Arkeologisk minne	Automatisk fredet	56314	Bergkunst	Nordland	Narvik
	Forselv, Skjomen	Arkeologisk minne	Automatisk fredet	56752	Bergkunst	Nordland	Narvik
	Herjangen - Slettjord	Arkeologisk minne	Automatisk fredet	67268	Bergkunst	Nordland	Narvik

* Ved å merke navn og velge: «åpne hyperkobling» (høyreklikk) kommer man direkte inn på beskrivelse på kulturminnesøk hos Askeladden.

Kulturminner under vann

Hos Riksantikvaren er det registrert totalt 37 kulturminner under vann. Av disse er det kun Panserskipet Eidsvold (ID 117272), Panserskipet Norge (ID 90271) og et skipsfunn på Millerjordneset (ID 173030) som er automatisk fredet. Sistnevnte er et vrak avmerket på sjøkartet i grunt vann langs strandsonen. Fartøyet ser ut til å være en mindre seilskute bygd av furu som er ca. 18 m i lengden. Deler av forstevn og akterstevn er delvis bevart sammen med kjølen og nederste delen av skroget.

Navn	Kulturminnetype*	Vernestatus	Vernestatus	ID:	Lokalitets Art:	Nytt vern
	Oxelösund	Arkeologisk minne	Ikke fredet	117280	Skipsfunn	
	Rauenfels	Arkeologisk minne	Ikke fredet	117233	Skipsfunn	
	Oskarsborg	Arkeologisk minne	Ikke fredet	117284	Skipsfunn	
	Hartvikvatnet	Arkeologisk minne	Ikke fredet	117359	Forlislokalitet, fly	Bevaringsverdig
	Millerjordneset	Arkeologisk minne	Automatisk fredet	173030	Skipsfunn	
	Dornier DO 26	Arkeologisk minne	Ikke fredet	117455	Forlislokalitet, fly	
	Bernd von Arnim (Z 11)	Arkeologisk minne	Ikke fredet	117229	Skipsfunn	

	Hans Lüdeman (Z 18)	Arkeologisk minne	Ikke fredet	117231	Skipsfunn	
	Wolfgang Zenker (Z 9)	Arkeologisk minne	Ikke fredet	117227	Skipsfunn	
	Framnesodden	Arkeologisk minne	Ikke fredet	117180	Skipsfunn	
	Bockenheim	Arkeologisk minne	Ikke fredet	117214	Skipsfunn	
	Romanby	Arkeologisk minne	Ikke fredet	117195	Skipsfunn	
	Neuenfels	Arkeologisk minne	Ikke fredet	117196	Skipsfunn	
	Martha Hendrik Fisser	Arkeologisk minne	Ikke fredet	117182	Skipsfunn	
	Riverton	Arkeologisk minne	Uavklart	117293	Skipsfunn	
	HMS Eskimo	Arkeologisk minne	Ikke fredet	117262	Skipsfunn	
	Blythmoor	Arkeologisk minne	Ikke fredet	117298	Skipsfunn	
	Panserskipet Eidsvold	Arkeologisk minne	Automatisk fredet	117272	Skipsfunn	

	Torne	Arkeologisk minne	Ikke fredet	117283	Skipsfunn	
	Mersington Court	Arkeologisk minne	Ikke fredet	117297	Skipsfunn	
	HMS Hardy	Arkeologisk minne	Ikke fredet	117301	Skipsfunn	
	Panserskipet Norge	Arkeologisk minne	Automatisk fredet	90274	Skipsfunn	
	D/S Saphir	Arkeologisk minne	Uavklart	117292	Skipsfunn	
	Stråssa	Arkeologisk minne	Ikke fredet	117185	Skipsfunn	
	Hein Hoyer	Arkeologisk minne	Ikke fredet	117236	Skipsfunn	
	ORP Gorm	Arkeologisk minne	Ikke fredet	117242	Skipsfunn	
	Altona	Arkeologisk minne	Ikke fredet	117299	Skipsfunn	
	Boden	Arkeologisk minne	Ikke fredet	117264	Skipsfunn	
	Cate B	Arkeologisk minne	Ikke fredet	117263	Skipsfunn	

	Odin	Arkeologisk minne	Ikke fredet	117202	Skipsfunn	
	Herman Kunne (Z 19)	Arkeologisk minne	Ikke fredet	117205	Skipsfunn	
	D/S North Cornwall	Arkeologisk minne	Ikke fredet	117295	Skipsfunn	
	Georg Thiele (Z 2)	Arkeologisk minne	Ikke fredet	117206	Skipsfunn	
	Erich Giese (Z 12)	Arkeologisk minne	Ikke fredet	117200	Skipsfunn	
	D/S Eldrid	Arkeologisk minne	Ikke fredet	117289	Skipsfunn	

* Ved å merke kulturminnetype og velge: åpne hyperkobling (høyreklikk) kommer man direkte inn på beskrivelse på kulturminnesøk hos Askeladden.

Vernestatus

Kulturminner kan ha ulike vernestatus. Her er en oversikt over ulike vernestatuser og hvilken betydning de har.

Automatisk fredet

Beskrivelse: Automatisk fredning innebærer at kulturminnet er fredet direkte etter teksten i kulturminneloven, uten særskilt vedtak. Alle faste se- og meldeplikt hvis det viser seg at et igangsatt arbeid kan virke inn på et automatisk fredet kulturminne på en måte som beskrevet ovenfor. Denne plikten oppstår når en avdekker automatisk fredete kulturminner som en på forhånd ikke vet om, eller ikke har grunn til å anta er til stede. Melding om funn innrapporteres til regional kulturminne-forvaltning umiddelbart. Kulturminne-forvaltningen avgjør snarest mulig - og senest innen 3 uker – om arbeidet kan fortsette og vilkår for dette. Dersom det foreligger særlige grunner kan 3-ukersfristen forlenges.

Skipsfunn

Beskrivelse: Skipsfunn (sunkne båter, skipsskrog, tilbehør, last og annet som har vært om bord) eldre enn 100 år er vernet etter kulturminneloven § 14

Konsekvenser: Det er forbudt å grave fram, flytte, ta opp eller sette i verk andre tiltak som kan skade

kulturminner fra før år 1537 er automatisk fredet etter kulturminneloven § 4 første ledd. Som en ekstra beskyttelse har alle automatisk fredede kulturminner en sikringssone på minimum 5 meter i alle retninger rundt det fredede objektet. Dette følger av kulturminneloven § 6. Ved erklæring om at stående byggverk stammer fra perioden 1537 – 1649, blir disse også automatisk fredet, jf. kulturminneloven § 4 tredje ledd. Samiske

skipsfunn. Skipsfunn er meldepliktig til politiet eller rette forvaltningsmuseum.

Fjernet (automatisk fredet)

Beskrivelse: Når automatisk fredete kulturminner er fjernet enten gjennom lovlige arkeologiske utgravinger eller gjennom ulovlige tiltak, får de statusen Fjernet (aut. fredet). Selv om kulturminnet er borte, er det viktig for både forvaltning og forskning å vite at det har vært kulturminner på stedet, derfor beholdes registreringen og kartmarkeringen.

Konsekvenser: Fullstendig fjernede kulturminner innebærer ingen restriksjoner for grunneier eller andre rettighetshavere.

Uavklart

Beskrivelse: I mange tilfeller er det nødvendig med grundige undersøkelser for å avklare om et

kulturminner eldre enn 100 år er automatisk fredet etter kulturminneloven § 4 annet ledd.

Konsekvenser: Det er forbudt å sette i gang tiltak som kan skade, ødelegge, grave ut, flytte, forandre, tildekke, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner. Forbudet omfatter også en 5 meter bred sikringssone rundt kulturminnet. Tiltakshaver har stan

kulturminne er automatisk fredet eller ei. Slike undersøkelser kan være både kompliserte og kostbare og kan også i seg selv innebære uheldige inngrep i kulturminnet. Derfor blir slike undersøkelser begrenset til tilfeller hvor det er viktig å få klarlagt kulturminnets vernestatus. Kulturminner med vernestatus uavklart betyr at videre undersøkelser er nødvendige for en endelig avklaring av vernestatus.

Konsekvenser: Alle inngrep i uavklarte kulturminner må avklares med regional kulturminneforvaltning.

Forskriftsfredet

Beskrivelse: Betegnelsen brukes om kulturminner som er fredet ved forskrift, ikke ved enkeltvedtak. Det er byggverk og anlegg i statlig eie (kulturminneloven § 22a) og kulturmiljøer (kulturminneloven § 20) som fredes ved forskrift.

Forskriftsfredning innebærer normalt en forenklet prosedyre i forhold til fredning ved enkeltvedtak.

Konsekvenser: Alle inngrep i forskriftsfredete kulturminner krever dispensasjon fra Riksantikvaren (for byggverk og anlegg i statlig eie) eller regional kulturminneforvaltning (kulturmiljøer). Det er ikke anledning til å dispensere for tiltak som innebærer vesentlige inngrep i kulturminnet.

Vedtaksfredet

Beskrivelse: Et vedtaksfredet kulturminne fredes gjennom enkeltvedtak etter kulturminneloven eller svalbardmiljøloven. Vedtaksfredninger etter kulturminneloven kan omfatte alle faste kulturminner yngre enn 1537 og fartøy. Større løst inventar kan fredes sammen med byggverk eller anlegg. Vedtaksfredninger etter svalbardmiljøloven kan omfatte kulturminner yngre enn 1945.

Konsekvenser: Alle inngrep i vedtaksfredete kulturminner krever dispensasjon fra regional kulturminneforvaltning. Det er ikke anledning til å dispensere for tiltak som innebærer vesentlige inngrep i kulturminnet.

Ikke fredet

Beskrivelse: Kulturminnet har ikke noe formelt vern. Men da kulturminnet er registrert, er det en markering av at kulturminnet kan ha interesse for kulturminneforvaltningen. Kulturminnet kan også være vernet i medhold av plan- og bygningsloven.

Konsekvenser: Alle inngrep i slike kulturminner bør avklares med regional kulturminneforvaltning.

Fredningssak pågår

Beskrivelse: Kulturminnet er i en prosess med sikte på fredning.

Konsekvenser: Alle inngrep i slike kulturminner må avklares med regional kulturminneforvaltning.

Midlertidig fredet

Beskrivelse: Midlertidig fredning kan vedtas om et kulturminne er truet og det er ønskelig å vurdere om kulturminnet kan være aktuelt for permanent fredning. Den midlertidige fredningen kan oppheves dersom kulturminnet ikke lenger er truet og/eller kulturminnemyndigheten vurderer at objektet ikke er aktuelt for permanent fredning. I motsatt fall vil vedtaket om midlertidig fredning normalt bli stående inntil det avløses av vedtak om permanent fredning.

Konsekvenser: Alle inngrep i midlertidig fredete kulturminner krever dispensasjon fra regional kulturminneforvaltningsenhet. Det er ikke anledning til å dispensere for tiltak som innebærer vesentlige inngrep i kulturminnet.

Listeførte kirker

Beskrivelse: Kirker bygget før 1537 og erklært stående kirker fra 1527- 1650 er automatisk fredet. I tillegg er og et fåtall kirker vedtaksfredet. Alle de rundt 300 kirkene oppført mellom 1650 og 1850 betraktes som verneverdige og er derfor listeførte. Listeført er også en rekke verneverdige kirker bygget etter 1850. Det er utarbeidet et eget rundskriv (T-3/2000) som fastsetter forvaltnings- og saksbehandlingsrutiner for forholdet mellom kirkelig myndighet og Riksantikvaren når det gjelder de listeførte kirkene. Riksantikvaren skal uttale seg før det fattes vedtak som innebærer inngrep i/endringer av listeførte kirker.

Konsekvenser: Alle inngrep i/endringer av listeførte kirker skal avklares med Riksantikvaren.

Opphevet fredning

Beskrivelse: Vedtaks- eller forskriftsfredete kulturminner hvor fredningen er blitt opphevet for eksempel fordi fredningsverdiene er bortfalt.

Konsekvenser: Alle inngrep i slike kulturminner bør avklares med regional kulturminneforvaltning, da de fortsatt kan ha en verneverdi selv om fredningsverdien har gått tapt.

Verdensarv

Beskrivelse: Verdensarv er kulturarv og/eller naturarv som er innskrevet på UNESCOs verdensarvliste. Verdensarvstedene utgjør en felles arv som er umistelig for hele menneskeheten, på tvers av landegrensene. For at verdensarven skal få

formell beskyttelse, må den vedtas fredet eller vernet etter nasjonal lov.

Konsekvenser: Alle inngrep som gjelder enkeltobjekter i verdensarvområdet bør/skal avklares med regional forvaltning, avhengig av

formell vernestatus. Om inngrepet gjelder verdensarvområdet som helhet må det avklares med Riksantikvaren.

Inngår i kulturmiljø

Beskrivelse: Kulturminnet inngår i et fredet kulturmiljø. Kulturmiljøer er områder hvor kulturminner inngår som del av en større helhet eller sammenheng. Med hjemmel i kulturminneloven § 20 kan man frede et kulturmiljø ut fra områdets totale kulturhistoriske verdi, uten at de enkelte elementene i miljøet er fredningsverdige i seg selv. Det kan fredes kulturmiljøer både i byer og tettsteder, i jordbrukslandskapet og i skog og utmark. En kulturmiljøfredning vedtas som forskrift.

Konsekvenser: Alle inngrep i fredete kulturmiljøer krever dispensasjon fra regional kulturminneforvaltning. Det er ikke anledning til å dispensere for tiltak som innebærer vesentlige inngrep.

Vernet etter PBL

Beskrivelse: Kommunalt verneverdige kulturminner eller kulturmiljøer som er vernet etter plan- og bygningslov, enten i en kommuneplan,

kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljøer, eller reguleringsplan. Til disse planene er det bestemmelser og/eller retningslinjer som styrer hvilke tiltak som kan tillates.

Konsekvenser: Alle inngrep i slike kulturminner skal avklares med kommunen.

Kommunalt listeført

Beskrivelse: Kommunalt verneverdige kulturminner eller kulturmiljøer som er på en politisk vedtatt liste over verneverdige kulturminner. Både kulturminner som er formelt vernet (ved lov eller forskrift) og kulturminner uten formelt vern kan være listeførte.

Konsekvenser: Alle inngrep i slike kulturminner skal avklares med kommunen.

Lenker til mer informasjon:

[Les hele kulturminneloven på Lovdata.no](https://lovdata.no/tema/kulturarv/kulturarv)

[Les om plan- og bygningsloven på Riksantikvarens nettsider](#)

[Les mer om begrepsbruk i kulturminneforvaltningen på Riksantikvarens nettsider](#)